

Дело C-576/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

4 ноември 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Oberster Gerichtshof (Австрия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

13 октомври 2020 г.

Жалбоподател:

СС

Отвeтник:

Pensionsversicherungsanstalt

Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия), правораздаващ като ревизионна съдебна инстанция по трудови и социални спорове [...], сезиран по социалноправен спор относно пенсия за осигурителен стаж и възраст, с ревизионната жалба на СС, [...] срещу решението от 26 май 2020 г. на Oberlandesgericht Wien (Висш съд на провинция Виена, Австрия), правораздаващ като въззивен съд по трудови и социални спорове, [...] с което се потвърждава решението от 26 март 2019 г. [...] на Arbeits- und Sozialgericht Wien (Съд по трудови и социални спорове Виена, Австрия),

о п р е д е л и

А. Постава на Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:
[ориг. 2]

1. Трябва ли член 44, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност да се тълкува в смисъл, че не допуска компетентната за отпускането на пенсия за осигурителен стаж и възраст държава членка — въз основа на чието законодателство е признато, че заявителят на пенсията осъществява дейност като заето или

самостоятелно заето лице в продължение на целия си активен трудов живот с изключение на периодите за отглеждане на малко дете — да отчита периодите за отглеждане на малко дете, завършени в други държави членки, тъй като заявителят на пенсията не е осъществявал дейност нито като заето, нито като самостоятелно заето лице към датата, на която съгласно законодателство на тази държава членка за съответното дете е започнал да се отчита периодът за отглеждане на малко дете?

При отрицателен отговор на първия въпрос:

2. Трябва ли член 44, параграф 2, първа част от изречението от Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност да се тълкува в смисъл, че съгласно законодателството на държавата членка, която е компетентна съгласно дял II от Регламент (ЕО) № 883/2004 за координацията на системите за социална сигурност, периодите за отглеждане на малко дете не се отчитат по принцип или само с оглед на конкретиката на съответния случай?

Б. [...] [ориг. 3] [...] [Спиране на производството]

Мотиви:

[1] **I. Предмет на делото и факти:**

- [2] Г-жа СС е родена през 1957 г. Като стажант в Австрия от 4 октомври 1976 г. до 28 август 1977 г. тя придобива 11 месеца осигурителен стаж по схемата за задължително социално осигуряване. След като завършва висшето си образование, тя придобива още 57 месеца осигурителен стаж по схемата за задължително социално осигуряване, тъй като от 1 януари 1982 г. до 30 септември 1986 г. осъществява дейност като самостоятелно заето лице в Австрия.
- [3] От октомври 1986 г. г-жа СС се премества в Обединеното кралство и завършва висше образование и там. В началото на ноември 1987 г. тя се премества в Белгия. В Белгия тя ражда — на 5 декември 1987 г. първия си син, а на 23 февруари 1990 г. — втория си син. Тя пребивава с децата си първо в Белгия, а след това, от 5 декември 1991 г. до 31 декември 1991 г., в Унгария и накрая, от 1 януари 1993 г. до 8 февруари 1993 г., в Обединеното кралство. Г-жа СС е заета с отглеждането на децата си от 5 декември 1987 г. до 8 февруари 1993 г. Тя не осъществява трудова дейност нито в Обединеното кралство, нито в Белгия, нито в Унгария и не придобива осигурителен стаж по схемата за пенсионно осигуряване на тези държави. Освен това през тези периоди г-жа СС не получава обезщетение за отглеждане на малко дете.

[4] На 8 февруари 1993 г. г-жа СС се връща в Австрия, където впоследствие осъществява дейност като заето и самостоятелно заето лице и въз основа на осъществяваната трудова дейност до октомври 2017 г. натрупва осигурителен стаж, релевантен за пенсионното осигуряване.

[5] **II. Правото на Съюза: [ориг. 4]**

[6] Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност (наричан по-нататък „Регламент 987/2009“):

„Член 44

Отчитане на период за гледане на малко дете

1. За целите на настоящия член, „период за гледане на малко дете“ се отнася до всеки период, който се зачита по силата на пенсионното законодателство на държава членка или който осигурява добавка към пенсията изрично по причина, че лицето е отглеждало малко дете, независимо от метода, използван за изчисляване на тези периоди, и дали те се натрупват по време на гледането на малко дете или са признати с обратна сила.

2. Когато съгласно законодателството на държавата членка, която е компетентна съгласно дял II от основния регламент, периодът за отглеждане на малко дете не се отчита, институцията на държавата членка, чието законодателство съгласно дял II от основния регламент е било приложимо към съответното лице, тъй като то е осъществявало дейност като заето или самостоятелно заето лице към датата, на която съгласно това законодателство за съответното дете е започнал да се отчита периодът за отглеждане на малко дете, продължава да отговаря за отчитането на този период като период за отглеждане на малко дете съгласно собственото си законодателство, така както ако отглеждането на детето е било осъществено на собствената ѝ територия.

3. Параграф 2 не се прилага, ако спрямо съответното лице се прилага или започва да се прилага законодателството на друга държава-членка поради осъществяването на дейност като заето или самостоятелно заето лице.“

[7] **III. Националното право:**

[8] А) Allgemeines Pensionsgesetz (Общ закон за пенсионното осигуряване, наричан по-нататък „APG“), BGBl. I 2004/142:

„Пенсия за осигурителен стаж и възраст, право

Член 4 (1) Осигуреното лице има право на пенсия за осигурителен стаж и възраст след навършване на 65 години (редовна пенсионна възраст), ако осигурителният стаж към датата на пенсиониране (член 223, параграф 2 от [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Общ закон за социалното осигуряване)], наричан по-нататък „ASVG“) е с продължителност поне 180 месеца съгласно този или друг федерален закон и най-малко 84 от тях [ориг. 5] са придобити въз основа на упражнявана трудова дейност (минимален осигурителен стаж). [...]

Пенсия за осигурителен стаж и възраст, размер

Член 5 (1) Брутното месечно обезщетение — без да се засяга специалното увеличение съгласно член 248, параграф 1 от ASVG, член 141, параграф 1 от Gewerbliches Sozialversicherungsgesetz (Закон за професионално социално осигуряване, наричан по-нататък „GSVG“) и член 132, параграф 1 от Bauern-Sozialversicherungsgesetz (Закон за социално осигуряване на земеделските производители, наричан по-нататък „BSVG“) — е в размер на 1/14 от общата сума на натрупаните средства по индивидуална партида (член 11, точка 5) към датата на пенсиониране (член 223, параграф 2 от ASVG). [...]

Член 16 [...] (3а) За целите на изпълнението на условието за минимален осигурителен стаж съгласно член 4, параграф 1 като осигурителен стаж се зачитат и приравнените на осигурителен стаж периоди за отглеждане на малко дете съгласно член 227а от ASVG, член 116а от GSVG и член 107а от BSVG, придобити преди 1 януари 2005 г.

(б) Чрез дерогация от член 4, параграф 1 пенсионната възраст за осигурените жени, които навършват 60 години преди 1 януари 2024 г., се определя съгласно член 253, параграф 1 от ASVG (член 130, параграф 1 от GSVG, член 121, параграф 1 от BSVG); [...]

- [9] Б) Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Общ закон за социалното осигуряване, наричан по-нататък „ASVG“), BGBl 1955/189

„Осигурителен стаж

Член 224 Под осигурителен стаж следва да се разбират периодите, през които са внасяни осигурителни вноски съгласно членове 225 и 226, и приравнените на осигурителен стаж периоди по членове 227, 227а, 228, 228а и 229.

[...]

Приравнени на осигурителен стаж периоди за отглеждане на малко дете след 31 декември 1955 г. и преди 1 януари 2005 г.

Член 227а (1) В хипотезата на осигурено лице, което действително и преимуществено е било заето с отглеждането на малкото си дете (параграф 2), за приравнен на осигурителен стаж период след 31 декември 1955 г. и преди 1 януари 2005 г. в клона на пенсионното осигуряване, в който попада последният завършен период, за който са внесени осигурителни вноски, или, при липсата на такъв — в който попада първият последващ период, за който са внесени осигурителни вноски — се зачита периодът отглеждането на малкото дете в страната с продължителност не по-голяма от 48 календарни месеца от раждането на детето. При раждане на две или повече деца тази продължителност е 60 календарни месеца.

(2) Дете по смисъла на параграф 1 е/са:

1. децата на осигуреното лице;

[...]

(3) При раждане (или осиновяване на дете или поемане на безвъзмездна грижа за дете) на друго дете преди изтичането на **[ориг. 6]** срока от 48 календарни месеца (съответно на срока от 60 календарни месеца), този срок тече само до новото раждане (осиновяване на дете, поемане на безвъзмездна грижа за дете); [...]

(4) Право по отношение на едно и също дете в съответните периоди има само лицето, което действително и преимуществено е било заето с отглеждането на детето. [...]

[...]

(8) За всеки месец приравнен на осигурителен стаж на основание отглеждането на осиновено дете или на дете, ползващо приемна грижа (параграф 2, точки 5 и 6), от средствата на компенсационния фонд за семейни помощи се изплаща сума в размер на 22,8 % от осигурителния доход. Осигурителният доход за един календарен ден е в размера по член 76b, параграф 4 в редакцията, в сила към 31 декември 2014 г. “

[10] Член 116а от GSVG по същество идентичен на член 227а от ASVG.

[11] **IV. Доводи и искания на страните:**

[12] На 11 октомври 2017 г. г-жа СС подава заявление до ответника, Pensionsversicherungsanstalt (Пенсионноосигурителен институт, наричан по-нататък „PVA“), за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

[13] С решение от 29 декември 2017 г. PVA отпуска на г-жа СС пенсия за осигурителен стаж и възраст в размер на 1079,15 EUR месечно, считано от 1 ноември 2017 г. PVA изчислява пенсията въз основа на придобит в Австрия осигурителен стаж с продължителност от 366 месеца, в това число 14 месеца

приравнени на осигурителен стаж периоди за отглеждане на малко дете от януари 1993 г. до февруари 1994 г.

[14] С жалбата си срещу това решение г-жа СС иска да ѝ бъде отпусната по-висока пенсия за осигурителен стаж и възраст. Според нея при изчисляването на тази пенсия трябва да се вземат предвид и периодите за отглеждане на малко дете в държавите членки Обединеното кралство, Белгия и Унгария от 5 декември 1987 г. до 31 януари 1993 г. (62 месеца) като приравнени на трудов стаж периоди. **[ориг. 7]**

[15] PVA обаче твърди, че съгласно член 44 от Регламент 987/2009 не е възможно да се зачетат периодите за отглеждане на малко дете в чужбина, тъй като г-жа СС не е осъществявала трудова дейност непосредствено преди началото на периода за отглеждане на малко дете и отглеждането на малко дете е осъществено в държави членки, които по принцип предвиждат отчитането на периодите за отглеждане на малко дете.

[16] **V. Ход на производството до момента:**

[17] Първоинстанционният съд (Arbeits- und Sozialgericht Wien (Съд по трудови и осигурителни спорове, Виена)) отхвърля жалбата с мотива, че не са налице условията по член 44 от Регламент 987/2009 за отчитане на периодите за отглеждане на малко дете, завършени в друга държава членка.

[18] Второинстанционният съд (Oberlandesgericht Wien (Висш съд на провинция Виена)) потвърждава това съдебно решение. Той счита, че член 44 от Регламент 987/2009 представлява допустимо съгласно член 21 ДФЕС ограничение на свободното движение на гражданите на Съюза.

[19] Г-жа СС подава ревизионна жалба срещу това съдебно решение пред Oberster Gerichtshof (Върховен съд). Тя иска от съда да уважи жалбата ѝ. PVA не взема участие в ревизионното производство.

[20] **VI. Мотиви за преюдициалното запитване:**

[21] По първия въпрос:

[22] От член 97 от Регламент 987/2009 и член 91 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (наричан по-нататък „Регламент 883/2004“) следва, че на датата на подаване на искането за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст (11 октомври 2017 г.) и на датата на издаване на оспорваното решение на PVA (29 декември 2017 г.) тези два регламента вече са **[ориг. 8]** в сила. Ето защо според Oberster Gerichtshof в разглеждания случай те са приложими *ratione temporis* (решение от 19 юли 2012 г., *Reichel-Albert*, C-522/10, EU:C:2012:475, т. 26 и сл.). От член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1, буква г) от Регламент

883/2004 следва, че г-жа СС попада в персоналното и материалното приложно поле на този регламент.

- [23] Arbeits- und Sozialgericht Wien правилно отбелязва, че РВА признава месец януари 1993 г. — когато г-жа СС пребивава със синовете си в Обединеното кралство преди да се върне в Австрия, където от февруари 1993 г. осъществява дейност като заето лице — за приравнен на осигурителен стаж период за отглеждане на малко дете по смисъла на ASVG. Ето защо от значение за производството са по същество периодите за отглеждане на малко дете, завършени от г-жа СС в Белгия (и един месец в Унгария) от декември 1987 г. до декември 1992 г. По това време е приложим не Регламент 883/2004, а предходният Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социално осигуряване на заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (наричан по-нататък „Регламент 1408/71“). Според Oberster Gerichtshof обаче съгласно член 87, параграфи 2 и 3 от Регламент 883/2004 тези периоди следва да се зачитат за определянето на социалноосигурителните права на г-жа СС (също така относно член 94, параграфи 2 и 3 от Регламент 1408/71 решение от 7 февруари 2002 г., *Kauer*, C-28/00, EU:C:2002:82, т. 22—24).
- [24] За да е възможно изобщо в разглеждания случай Австрия да е компетентна да отчете периодите за отглеждане на малко дете, завършени от г-жа СС в Белгия и Унгария, за целите на определянето на правото ѝ на пенсия за осигурителен стаж и възраст [ориг. 9], трябва да са изпълнени условията, предвидени в член 44 от Регламент 987/2009 (вж. по този въпрос заключението на генералния адвокат Jääskinen по дело *Reichel-Albert*, C-522/10, EU:C:2012:114, т. 62 и сл.). Условието по член 44, параграф 4 от Регламент 987/2009 не е изпълнено, тъй като г-жа СС не осъществява дейност като заето или самостоятелно заето лице нито в Белгия, нито в Унгария. Дори да се предположи, че в разглеждания случай нито Белгия, нито Унгария (като компетентни държави членки по пребиваване съгласно член 11, параграф 3, буква д) от Регламент 883/2004) отчитат периодите за отглеждане на малко дете (член 44, параграф 2, първо изречение от Регламент 987/2009), не би била възможна вторична компетентност на Австрия съгласно член 44, параграф 2, второ изречение от Регламент 987/2009, тъй като през декември 1987 г. (датата, на която за първия ѝ син започва да се отчитат периодите за отглеждане на малко дете), г-жа СС не осъществява нито дейност като заето лице, нито дейност като самостоятелно заето лице в Австрия.
- [25] Ето защо за Oberster Gerichtshof възниква въпросът за тълкуването на член 44 от Регламент 987/2009, който следва да се постави на Съда на Европейския съюз като преюдициален въпрос.
- [26] *Възможно нарушение на първичното право:*

- [27] Член 21 ДФЕС признава на гражданите на Съюза правото да се движат в рамките на територията на държавите членки при спазване на ограниченията и условията, предвидени в Договорите, и на мерките, приети за тяхното осъществяване.
- [28] Член 44 от Регламент 987/2009 е въведен в отговор на практиката на Съда, установена във връзка с дело *Elsen* (решение от 23 ноември 2000 г., *Elsen*, C-135/99, EU:C:2000:647) и дело **[ориг. 10]** *Kauer*, чийто обхват би следвало да се определи (съображение 14 от Регламент 987/2009, заключение на генералния адвокат *Jääskinen* по дело *Reichel-Albert*, C- 522/10, EU:C:2012:114, т. 3). Тази норма може изцяло да се счита за разпоредба за приложение, която предвижда допустимо ограничение на правото на свободно движение по член 21 ДФЕС. Това следва още от обстоятелството, че Регламент 883/2004 и Регламент 987/2009 нямат за цел да хармонизират или дори да сблизят, а само да координират системите за социална сигурност, създадени от държавите членки; осигурените лица не могат да изискват преместването им в друга държава членка да няма последици за вида и размера на обезщетението, което са могли да получават в държавата си по произход (решение от 14 март 2019 г., *Vester*, C-134/18, EU:C:2019:212, т. 32 и др.). Освен това съгласно член 1, буква у) от Регламент 883/2004 въпросите кои периоди следва да се признаят за осигурителен стаж и какви следва да са техните характеристики се уреждат винаги от законодателството на държавата, в която са завършени тези периоди (решение от 18 април 2013 г., *Mulders*, C-548/11, EU:C:2013:249, т. 37).
- [29] Тази теза обаче се опровергава от обстоятелството, че г-жа СС — подобно по-специално на г-жа Кauer — е работила и е придобила осигурителен стаж изключително в Австрия, поради което би могло да се твърди, че по причини, свързани с първичното право, това обстоятелство може да създаде достатъчна връзка с австрийската система за социално осигуряване (решения от 7 февруари 2002 г., *Kauer*, C-28/00, EU:C:2002:82, т. 32, и от 19 юли 2012 г., *Reichel-Albert*, C- 522/10, EU:C:2012:114, т. 35). Действително обстоятелствата в разглеждания случай се различават от дело *Kauer*: Всъщност, за разлика от г-жа Кauer, г-жа СС вече не е в Австрия, когато се раждат децата ѝ. Обстоятелствата в разглеждания случай обаче са сходни с тези по дело *Reichel-Albert* **[ориг. 11]**. Действително Съдът постановява решението си по последното посочено дело на основание Регламент 1408/71, който не съдържа разпоредба, сходна с тази на член 44 от Регламент 883/2004. Съдът обаче подчертава свързаното с първичното право основание на решението си, като посочва по-специално, че въведената едва през 1991 г. и следователно все още неприложима норма на член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 (вж. понастоящем член 11, параграф 3, буква д) от Регламент 883/2004) относно компетентността, съгласно която през периодите на отглеждане на малко дете е компетентна Белгия като държава на пребиваване, не променя обстоятелството, че следва да се потвърди достатъчната връзка на г-жа *Reichel-Albert* с германската система за социално осигуряване.

- [30] Възможно нарушение на установения в правото на Съюза принцип на защита на оправданите правни очаквания:
- [31] Доколкото Регламент 1408/71 не съдържа аналогична на член 44 от Регламент 883/2004 разпоредба и доколкото завършените от г-жа СС периоди за отглеждане на малко дете попадат в приложното поле *ratione temporis* на този регламент, идеята, че периодите за отглеждане на малко дете, завършени в Белгия и в Унгария, следва да се квалифицират като периоди за отглеждане на малко дете, които трябва да се разглеждат въз основа на разпоредбите на австрийското право, тъй като съгласно приложното поле на Регламент 1408/71 би следвало да се приеме, че е налице достатъчна връзка на г-жа СС с австрийската социалноосигурителна система, се подкрепя — като се приеме вече припомнената практика на Съда — от причини, които на пръв поглед са съществени и в конкретния случай. В това отношение положението на г-жа СС би следвало да се влоши след влизането в сила на член 44 от Регламент 987/2009 на 1 май 2010 г., т.е. дълго след завършването на периодите за отглеждане на малко дете.
- [32] Съгласно постоянната практика на Съда принципът на защита на оправданите правни очаквания е част от **[ориг. 12]** правния ред на Съюза и трябва да бъде съблюдуван от държавите членки при прилагането на правните разпоредби на Съюза (решение от 11 юли 2002 г., *Marks & Spencer*, C-62/00, EU:C:2002:435, т. 44). Действително прилагането на новата правна норма спрямо бъдещите последици от положение, възникнало при действието на предходната норма, е принципно в съответствие с този принцип. Този принцип обаче не допуска лишаването на правоимащо лице с обратно действие от придобито на основание на предходна правна уредба право в резултат от промяна в националната правна уредба (решение от 12 май 2011 г., *Енел Марица Изток 3*, C-107/10, EU:C:2011:298, т. 39). В съответствие с това материалноправните норми на Съюза следва да се тълкуват в смисъл, че се отнасят до заварени при влизането им в сила положения само доколкото от текста, целите или системата им ясно следва, че трябва да имат именно такова действие (решение от 11 декември 2008 г., *Kommission/Freistaat Sachsen*, C-334/07 P, EU:C:2008:709, т. 44).
- [33] Oberster Gerichtshof не пренебрегва обстоятелството, че член 44 от Регламент 987/2009 може да е изцяло в съответствие с принципа на защита на оправданите правни очаквания, тъй като тази разпоредба урежда (само) бъдещите последици — придобиването на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст и нейния размер — от периодите за отглеждане на малко дете, придобити преди влизането му в сила. Г-жа СС обаче винаги е плащала вноски само към австрийската социалноосигурителна система и е осъществявала дейност като заето лице само в Австрия. Още към датата на влизане в сила на член 44 от Регламент 987/2009 е налице достатъчна връзка с австрийската социалноосигурителна система. Ето защо според Oberster Gerichtshof г-жа СС може да е имала оправдани правни очаквания, които

член 44 от Регламент 987/2009 [ориг. 13] накърнява по начин, който нарушава принципа на защита на оправданите правни очаквания.

[34] По втория въпрос:

[35] PVA изтъква, че г-жа СС завършва периодите за отглеждане на малко дете в държави, които по принцип предвиждат отчитане на периодите за отглеждане на малко дете. По този въпрос до настоящия момент липсва произнасяне. Ето защо при отрицателен отговор на първия въпрос се поставя следващият въпрос за значението на член 44, параграф 2, първа част от изречението от Регламент 987/2009, който предвижда, че периодът за отглеждане на малко дете [не] се „отчита“ от компетентната съгласно разпоредбите на дял II от Регламент 883/2004 държава членка. Това може да означава, от една страна, че тази държава членка не отчита никакви периоди за отглеждане на малко дете в конкретния случай или, от друга страна, че тази държава не признава по принцип периодите за отглеждане на малко дете като релевантни при определяне на пенсионноосигурителния стаж периоди (заключение на генералния адвокат *Jääskinen* по дело Reichel- Albert, C- 522/10, EU:C:2012:114, т. 67).

[36] **VII. Спиране на производството:**

[37] [...] [процесуалноправни въпроси]

[...] Виена, 13 октомври 2020 г.

[...]